

УДК 373.3.091.3: 316.663.5:31.032

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.336490>

Наталія Миськова, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7832-4409>

Вікторія Розгон, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1911-2777>

Наталія Гончар, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1367-0022>

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

У статті представлено сюжетно-рольову гру як одну із специфічно дитячих видів діяльності. Висвітлено етапи підготовки до організації сюжетно-рольової гри, зазначено мету та конкретизовано завдання, а також виокремлено найбільш дієві методи взаємодії з дітьми на кожному із етапів. За результатами співставлення змісту життєвих компетентностей, зазначених в Інваріантному складнику Державного стандарту дошкільної освіти, із визначеними методами взаємодії з дітьми, окреслено перелік життєвих компетентностей дітей дошкільного віку, формування яких відбувається на кожному із етапів.

Ключові слова: ігрова діяльність; сюжетно-рольова гра; життєві компетентності; діти дошкільного віку; дошкільна освіта.

Табл. 2. Літ. 8.

Nataliia Myskova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Preschool Pedagogy,
Psychology and Professional Methods Department,
Khmelnitskiy Humanitarian-Pedagogical Academy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7832-4409>

Viktoriia Rozghon, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Preschool Pedagogy,
Psychology and Professional Methods Department,
Khmelnitskiy Humanitarian-Pedagogical Academy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1911-2777>

Nataliia Honchar, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Preschool Pedagogy,
Psychology and Professional Methods Department,
Khmelnitskiy Humanitarian-Pedagogical Academy
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1367-0022>

TECHNOLOGY OF FORMING LIFE COMPETENCES OF PRESCHOOL CHILDREN USING STORY-BASED ROLE-PLAYING

The article presents a story-role-playing game as one of the specific children's activities. The focus is on the relationship between the themes and content of role-playing games from the existing life experience of preschool children. The importance of creating conditions for each child to gain interesting social experience is emphasized. Two conditional stages of preparation for organizing a plot-role-playing game are distinguished. The goal of the first stage is to create conditions for the formation of one's own social experience as a necessary condition for the emergence of the game. The goal of the second stage is to create conditions for children to express their own impressions. In accordance with the goal, the tasks of each stage of preparation for organizing a story-role-playing game are specified, and the most effective methods of interaction with children at each stage are also identified. The essence of the concept of "competence" is clarified, based on the results of comparing the content of life competencies specified in the Invariant Component of the State Standard of Preschool Education with certain methods of interaction with children. A list of life competencies of preschool children, the formation of which occurs at each of the stages, is outlined. Thus, participation in various types of activities at the first stage of preparation for organizing a plot-role-playing game ensures the formation of sensory-cognitive, logical-mathematical, research, social-civic; speech, communicative, and

artistic-speech competence in children of preschool age, as well as, in some cases, natural and ecological competence and skills focused on sustainable development. The second stage of preparation for organizing a story-role-playing game ensures the formation of personal, subject-practical, technological, sensory-cognitive, logical-mathematical, research, natural-ecological, skills focused on sustainable development in children of preschool age; artistic-speech, artistic-creative, and in some cases – motor and health-preserving competencies. The focus is on creating conditions for the formation of play competence in children of preschool age.

Keywords: game activity; story-based role-playing game; life skills; children of preschool age; preschool education.

Постановка проблеми. Нові підходи щодо організації освітнього процесу в умовах закладу дошкільної освіти активізують пошук дієвих технологій формування життєвих компетентностей дітей дошкільного віку як одного із показників забезпечення якості дошкільної освіти. Організуючи з дітьми різні види діяльності вихователю важливо враховувати вікові можливості своїх вихованців та надавати перевагу специфічно дитячим видам. Як свідчить практика, сюжетно-рольова гра витісняється із освітнього процесу групи закладу дошкільної освіти іншими видами діяльності. З огляду на це, потребує переосмислення організації взаємодії з дітьми на користь використання усіх ресурсів сюжетно-рольової гри не лише на етапі створення умов для виникнення її з ініціативи дітей, а й на етапі підготовки до її організації, хоч і з ініціативи дорослих, проте як вільної творчої діяльності дітей.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Ігрову діяльність дітей Т. Піроженко та О. Корнеева виокремлюють як таку, що “дає змогу дитині враховувати власні життєві цілі та потреби й забезпечує її зв’язок з предметним, соціальним і природним середовищем” [4]. У публікації акцентовано увагу на об’єднанні усіх видів ігор дітей у дві групи: вільні ігри дітей та ігри, що виникають з ініціативи дорослих. До вільних ігор віднесено: “ігри-експериментування, сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, режисерські й театральні ігри”; тоді як до ініційованих дорослими ігор віднесено: “сюжетно-дидактичні, дидактичні, рухливі, конструктивно-будівельні; інтелектуальні, карнавальні, обрядові, драматизації, хороводи, ігри-естафети” [4].

Досліджуючи використання дітьми в ігровій діяльності різних видів ляльок, Н. Гавриш називає ляльку “супутником дитинства” та описує позитивний вплив “ляльки-подружки” на збагачення соціального досвіду дітей дошкільного віку, наголошує на необхідності допомоги дорослих у розгортанні сюжетів дитячих ігор. На думку науковиці, сюжетно-рольові ігри з “лялькою-пупсом” мають вплив на моральний розвиток особистості вихованців [1].

Описуючи вплив сюжетно-рольової гри на формування довольної поведінки, Л. Соловійова наголошує на здатності сюжетно-рольової гри сприяти засвоєнню дітьми дошкільного віку правил діяльності, правил спілкування з однолітками, форму-

ванню самостійності. Авторка наголошує на опосередкованому впливі дорослого на розвиток ігрової діяльності вихованців [8].

О. Єртахова та В. Бутенко розглядають сюжетно-рольову гру як засіб логіко-математичного розвитку дітей молодшого дошкільного віку. Дослідниці виокремили низку завдань логіко-математичного розвитку дітей молодшого дошкільного віку, реалізація яких відбувається саме завдяки участі дітей у сюжетно-рольовій грі: “розвивати математичні здібності дітей; формувати вміння рахувати в межах 5; підвищувати інтелект дітей; розвинути вміння виконувати логічні операції; сприяти правильній орієнтації в просторі та часі” [2, 97].

Мета статті полягає в описі технології використання сюжетно-рольової гри як засобу формування життєвих компетентностей вихованців в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. На думку Т. Поніманської, “сюжетно-рольова гра – це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей” [5, 337].

Як свідчить практика, діти розігрують той сюжет та відображають у своїх іграх той зміст, який їм добре відомий з реального життя: в чому брали безпосередню участь або ж спостерігали за певною діяльністю у реальному житті. А відтак, розуміємо і взаємозалежність змісту та сюжетів дитячих ігор від життєвого досвіду дитини. Саме тому, вважаємо за необхідне виокремити поетапну підготовку до організації сюжетно-рольової гри дітей дошкільного віку.

Підготовка до організації сюжетно-рольової гри відбувається за двома умовними етапами. Метою першого етапу є створення умов для формування власного соціального досвіду як необхідної умови для виникнення гри; посилення інтересу дітей до певної суспільної діяльності. Досягненню цієї мети сприятиме, на нашу думку, вирішення таких завдань: ознайомити із подіями та явищами суспільного життя, формувати знання про конкретні об’єкти, взаємозв’язки між ними. Для досягнення мети доцільно використовувати такі методи:

- екскурсії, екскурсії-огляди,
- спостереження за працівниками у діяльності, взаємодією працівників між собою та ін.,
- перегляд коротких відео про обраний об’єкт чи суспільне явище;
- читання художніх творів, їх переказ;

- перегляд мультфільмів, лялькових вистав тощо;
- проведення дидактичних ігор;
- розгляд картин, складання описових або творчих розповідей за їх змістом тощо.

Метою другого етапу є створення умов для вираження дітьми власних вражень; створення умов для підсилення інтересу. Досягненню цієї мети сприятиме вирішення таких завдань: сприяти участі дітей у різних видах художньо-продуктивної діяльності. Для досягнення мети доцільно використовувати як класичні так і нетрадиційні способи зображення, зокрема і скрапбукінг, квілінг, декупаж, бісероплетіння та ін., які О. Канарова, А. Федонюк, А. Сачанюк відносять до різних видів рукоділля [3].

У ст. 1 Закону України “Про дошкільну освіту” компетентність трактується як “динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистісних якостей, що визначає здатність дитини успішно соціалізуватися і здобувати формальну, неформальну та інформальну освіту” [6].

Інваріантний складник Державного стандарту дошкільної освіти [7] містить перелік життєвих компетентностей, які мають у тій чи іншій мірі сформуватися у дитини на момент завершення у неї періоду дошкільного дитинства. До таких компетентностей віднесено: рухову; здоров’язбережувальну; особистісну; предметно-практичну, технологічну; сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну, дослідницьку; природничо-екологічну; навички, орієнтовані на сталий розвиток; ігрову; соціально-громадянську; мовленнєву; комунікативну; художньо-мовленнєву; мистецько-творчу.

На основі співставлення змісту кожної із визначених Інваріантним складником Державного стандарту дошкільної освіти компетентностей та завдань, виокремлених нами для досягнення мети кожного із умовних етапів підготовки до організації сюжетно-рольової гри, вважаємо, що кожен із етапів є визначальним для формування одних компетентностей у більшій мірі, інших – у меншій. Так, у процесі реалізації завдань першого умовного етапу, на нашу думку, у більшій мірі відбувається вплив на формування компетентностей, поданих у табл. 1.

Таблиця 1

**Перелік життєвих компетентностей дітей дошкільного віку, формування яких відбувається під час першого етапу підготовки до організації сюжетно-рольової гри
(відповідно Державного стандарту дошкільної освіти)**

Назва компетентності	Зміст компетентності
Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька	“здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної і дослідницької діяльності” [7].
Соціально-громадянська	“здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини, готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються у дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя” [7].
Мовленнєва	“здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів” [7].
Комунікативна	“здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію” [7].
Художньо-мовленнєва	“здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і фольклорних творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища, друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності” [7].

Як видно з табл. 1, не залежно від теми та змісту майбутньої сюжетно-рольової гри, у процесі участі дітей в пропонуваніх видах діяльності першого умовного етапу підготовки до організації сюжетно-рольової гри, у більшій мірі відбуватиметься вплив на формування у них сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької; соціально-громадянської; мовленнєвої, комунікативної та художньо-мовленнєвої компетентності. Варто зауважити, що це невичерпний перелік, адже нами подано його

з огляду на узагальнений підхід до такої діяльності. Проте, у випадку підготовки до організації сюжетно-рольової гри, наприклад, “Магазин квітів”, “Ферма”, “Притулок для тварин”, безумовно, відбуватиметься вплив на формування, окрім виокремлених, ще й природничо-екологічної компетентності та навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

У табл. 2 подано перелік тих компетентностей, на формування яких у більшій мірі матиме вплив

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

діяльність дітей на другому умовному етапі підготовки до організації сюжетно-рольової гри.

Таблиця 2

**Перелік життєвих компетентностей дітей дошкільного віку, формування яких відбувається під час другого етапу підготовки до організації сюжетно-рольової гри
(відповідно Державного стандарту дошкільної освіти)**

Назва компетентності	Зміст компетентності
Особистісна	“Особистісну компетентність характеризує сформованість самосвідомості: ідентифікації себе зі своїм “Я”, позитивної самооцінки, домагання визнання іншими її чеснот, уміння співвідносити “хочу” (мотиви, наміри), “можу” (знання, вміння навички), “буду” (регуляція поведінки та діяльності), здатність уявляти себе в минулому, теперішньому, майбутньому часі; орієнтування у своїх основних правах обов’язках” [7].
Предметно-практична, технологічна	“здатність дитини реалізовувати творчі задуми з перетворення об’єктів довкілля з використанням різних матеріалів, що спираються на обізнаність із засобами та предметно-практичними діями, з допомогою дорослого чи самостійно у процесі виконання конструктивних, технічно-творчих завдань, завдань з моделювання” [7].
Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька	“здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної і дослідницької діяльності” [7].
Природничо-екологічна	“здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності” [7].
Навички, орієнтовані на сталий розвиток	“виявляються у сформованості в дітей початкових уявлень про сталі дії і поведінку, усвідомленні необхідності збереження ресурсів планети й особистої причетності до цього розвиненості – ефективних звичок соціальної поведінки, економного споживання ресурсів та збереження природи” [7].
Художньо-мовленнєва	“здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і фольклорних творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища, друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності” [7].
Мистецько-творча	“здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності” [7].

Акцентуємо увагу, що можливість впливу на формування поданих у табл. 2 природничо-екологічної компетентності та навичок, орієнтованих на сталий розвиток буде зреалізованою лише за умови використання відповідних прийомів взаємодії з дітьми на цьому етапі, до прикладу: економне використання паперу, недопустимість нанесення шкоди рослинам з метою використання їх елементів для створення дитячих виробів тощо. Окрім того, зазначимо, що у випадку створення умов для командної взаємодії дітей під час участі у видах діяльності другого умовного етапу підготовки до організації сюжетно-рольової гри активізуватиметься формування соціально-громадянської, мовленнєвої та комунікативної компетентностей, а зміст діяльності, який залежить від теми та змісту майбутньої сюжетно-рольової гри, матиме вплив на рухову та здоров’язбережувальну компетентності.

В Інваріантному складнику Державного стандарту дошкільної освіти виокремлено також ігрову компетентність, яка не зазначена нами в жодній із наведених таблиць. Вважаємо, що формування

ігрової компетентності може відбуватися на будь-якому із виокремлених етапів підготовки до організації сюжетно-рольової гри, оскільки діти, отримавши враження від участі в організованих дорослими видах діяльності, можуть відображати їх у вільних іграх під час самостійної діяльності, а підтримка педагогом ігрової активності дітей на кожному із виокремлених етапів сприятиме цьому.

Висновки. Таким чином, зважаючи на усе, викладене вище, можемо підсумувати, що цілеспрямована підготовка до організації та участь у сюжетно-рольовій грі є дієвими інструментами для формування життєвих компетентностей дитини дошкільного віку. Підкреслюємо, що лише за умови ефективної реалізації зазначених етапів вихователю може ініціювати сюжетно-рольову гру, до якої проведено підготовку, заздалегідь спланувавши предметно-ігрове середовище, прийоми початку такої гри, прийоми збереження та розгортання її сюжету, прийоми завершення, а також конкретні завдання щодо формування, в першу чергу, ігрової компетентності та, в залежності від теми та змісту

гри, інших життєвих компетентностей дітей дошкільного віку.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у виокремленні організаційно-педагогічних умов дієвого використання технології формування життєвих компетентностей дітей дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н. Лялька – іграшка, з якою діти грають у “життя”. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2023. №1. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10003522> (дата звернення: 05.07.2025).

2. Єртахова О., Бутенко В. Сюжетно-рольова гра як засіб логікоматематичного розвитку дітей молодшого дошкільного віку. *Дошкільна і початкова освіта: реальність та перспективи: збірник наукових статей студентів, магістрантів та молодих науковців*. Суми ФОП Цьома С.П., 2023. С. 94–98.

3. Канарова О., Федонюк А., Сачанюк А. Інноваційні підходи до розвитку пізнавальної активності дошкільників через сенсорні вправи. *Молодь і ринок*. 2025. №2/234. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/324305/315160> (дата звернення: 09.07.2025).

4. Піроженко Т., Корнєєва О. Не заважайте дітям грати – приєднуйтесь. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 6. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/899405> (дата звернення: 05.07.2025).

5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

6. Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 10.07.2025).

7. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р., № 33. URL: <https://surl.li/oggyyv> (дата звернення: 10.07.2025).

8. Соловйова Л. Сюжетно-рольова гра – школа довірливої поведінки. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 11. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/847807> (дата звернення: 06.07.2025).

“life”]. *Methodist educator of a preschool institution*, No. 1. Available at: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10003522> (Accessed 5 Jul. 2025). [in Ukrainian].

2. Yertakhova, O. & Butenko, V. (2023). Siuzhetno-rolova hra yak zasib lohiko-matematichnoho rozvytku ditei molodshoho doshkilnoho viku [Role-playing games as a means of logical-mathematical development of young preschool children]. *Preschool and primary education: realities and prospects: the collection of scientific articles by students, masters and young scientists*. Sumy, pp. 94–98. [in Ukrainian].

3. Kanarova, O., Fedoniuk, A. & Sachaniuk, A. (2025). Innovatsiini pidkhody do rozvytku piznavalnoi aktyvnosti doshkilnykiv cherez sensorni vpravy [Innovative approaches to developing preschoolers' cognitive activity through sensory exercises]. *The youth and the market*, No. 2/234. Available at: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/324305/315160> (Accessed 9 Jul. 2025). [in Ukrainian].

4. Pirozhenko, T. & Kornieva, O. (2021). Ne zavazhaite ditiyam hraty – pryednyites [Don't disturb the children from playing – join in]. *Methodist educator of a preschool institution*, No. 6. Available at: <https://emetodyst.expertus.com.ua/899405> (Accessed 5 Jul. 2025). [in Ukrainian].

5. Ponimanska, T.I. (2006). Doshkilna pedahohika [Preschool pedagogy]. A textbook Kyiv, 456 p. [in Ukrainian].

6. Verkhovna Rada Ukrainy. (2024). Pro doshkilnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 06.06.2024 r. [On preschool education: Law of Ukraine dated 06.06.2024]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (Accessed 10 Jul. 2025). [in Ukrainian].

7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity) [Nova redaktsiia]: Nakaz vid 12.01.2021 r. № 33. [On approval of the Basic component of preschool education (State standard of preschool education) (new edition)] (Order No. 33). Available at: <https://surl.li/oggyyv> (Accessed 10 Jul. 2025). [in Ukrainian].

8. Soloviova, L. (2020). Siuzhetno-rolova hra – shkola dovirlnoi povedinky [Story-based role-playing game – a school of arbitrary behavior]. *Methodist educator of a preschool institution*, No. 11. Available at: <https://emetodyst.expertus.com.ua/847807> (Accessed 6 Jul. 2025). [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Havrysh, N. (2023). Lialka – ihrashka, z iakoiu dity hraiu u “zhyttia” [A doll is a toy with which children play in

Стаття надійшла до редакції 30.07.2025

“Учень XXI століття не просто споживає знання – він створює їх”.

Елвін Шоффлер
американський письменник

“Справжнє навчання починається там, де закінчується страх зробити помилку”.

Джон Дьюї
американський філософ

